

Υπόθεση C-299/22

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

4 Μαΐου 2022

Αιτούν δικαστήριο:

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Ανώτατο Δικαστήριο,
Λιθουανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

4 Μαΐου 2022

Αναιρεσείων:

M. D.

Αναιρεσίβλητη:

«Tez Tour» UAB

Παρεμβαίνουσα:

«Frimdis» UAB

Αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης

Διαφορά σχετικά με την καταγγελία σύμβασης παροχής τουριστικών και ψυχαγωγικών υπηρεσιών και την επιστροφή χρημάτων για οργανωμένο ταξίδι.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Ερμηνεία του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2302 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2015, σχετικά με τα οργανωμένα ταξίδια και τους συνδεδεμένους ταξιδιωτικούς διακανονισμούς, η οποία τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 και την οδηγία 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και καταργεί την οδηγία 90/314/ΕΟΚ του Συμβουλίου· άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα προδικαστικά ερωτήματα

1. Είναι απαραίτητο να υπάρχει επίσημη προειδοποίηση των αρχών του κράτους αναχώρησης ή/και άφιξης για αποχή από άσκοπα ταξίδια ή/και ο χαρακτηρισμός της χώρας προορισμού (και ενδεχομένως και της χώρας αναχώρησης) ως ανήκουσας σε ζώνη κινδύνου, προκειμένου να θεωρηθεί ότι υφίστανται αναπόφευκτες και έκτακτες περιστάσεις στον τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν, κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, της οδηγίας (ΕΕ) 2015/2302;

2. Στο πλαίσιο της εκτίμησης του κατά πόσον υφίστανται αναπόφευκτες και έκτακτες περιστάσεις στον τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν κατά τον χρόνο καταγγελίας σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού, καθώς και του κατά πόσον αυτές επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση του πακέτου: i) πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μόνον οι αντικειμενικές περιστάσεις, ήτοι σχετίζεται ο σημαντικός αντίκτυπος στην εκτέλεση του πακέτου αποκλειστικώς με την αντικειμενική αδυναμία και έχει την έννοια ότι καλύπτει μόνον τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εκτέλεση της σύμβασης καθίσταται φυσικά και νομικά αδύνατη, ή καλύπτει και περιπτώσεις κατά τις οποίες η εκτέλεση της σύμβασης δεν είναι μεν αδύνατη, ωστόσο (εν προκειμένω, λόγω του βάσιμου φόβου μόλυνσης από τον COVID-19) καθίσταται περίπλοκη ή/και οικονομικά ασύμφορη (όσον αφορά την ασφάλεια των ταξιδιωτών, τον κίνδυνο για την υγεία ή/και τη ζωή τους, τη δυνατότητα επίτευξης των στόχων του ταξιδιού αναψυχής); ii) ασκούν επιρροή υποκειμενικοί παράγοντες, όπως το γεγονός ότι ενήλικες που ταξιδεύουν μαζί με παιδιά κάτω των 14 ετών ή ανήκουν σε ομάδα υψηλότερου κινδύνου λόγω της ηλικίας ή της κατάστασης της υγείας του ταξιδιώτη κ.λπ.; Έχει ο ταξιδιώτης το δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού εάν, λόγω της πανδημίας και των συναφών περιστάσεων, κατά τη γνώμη του μέσου ταξιδιώτη, το ταξίδι από και προς τον προορισμό καθίσταται μη ασφαλές, προκαλεί τάλαιπωρία στον ταξιδιώτη ή βάσιμο φόβο για κίνδυνο στην υγεία του ή για μόλυνση από επικίνδυνο ιό;

3. Ασκεί το γεγονός ότι οι περιστάσεις τις οποίες επικαλείται ο ταξιδιώτης είχαν ήδη ανακύψει ή τουλάχιστον ήταν ήδη δεδομένες/πιθανές κατά την κράτηση του ταξιδιού επιρροή ως προς το δικαίωμα καταγγελίας της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού χωρίς την καταβολή οποιασδήποτε χρέωσης καταγγελίας (συνεπάγεται, για παράδειγμα, απώλεια του δικαιώματος αυτού ή εφαρμογή αυστηρότερων κριτηρίων για την εκτίμηση της βασιμότητας του αρνητικού αντίκτυπου στην εκτέλεση του πακέτου κ.λπ.); Πρέπει, κατά την εφαρμογή του κριτηρίου της εύλογης προβλεψιμότητας στο πλαίσιο της πανδημίας, να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι, μολονότι ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας είχε ήδη δημοσιεύσει πληροφορίες σχετικά με την εξάπλωση του ιού κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού, εντούτοις η εξέλιξη και οι συνέπειες της πανδημίας ήταν δύσκολο να προβλεφθούν, δεν υπήρχαν σαφή μέτρα για τη διαχείριση και τον έλεγχο της λοίμωξης ούτε επαρκή στοιχεία για την ίδια τη λοίμωξη, ενώ υπήρξε πρόδηλη αύξηση των λοιμώξεων από τη στιγμή της κράτησης του ταξιδιού έως τον χρόνο καταγγελίας του;

4. Στο πλαίσιο της εκτίμησης του κατά πόσον υφίστανται αναπόφευκτες και έκτακτες περιστάσεις στον τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν κατά τον χρόνο καταγγελίας σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού, καθώς και κατά πόσον αυτές επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση του πακέτου, καλύπτει η φράση «στον τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν» μόνον το κράτος προορισμού ή, λαμβανομένης υπόψη της φύσης των αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων, ήτοι μιας μεταδοτικής ιογενούς λοιμώξεως, καλύπτει επίσης και το κράτος αναχώρησης και τα σημεία που σχετίζονται με τη μετάβαση και την επιστροφή από το ταξίδι (σημεία μετεπιβίβασης, ορισμένα μεταφορικά μέσα κ.λπ.);

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης και νομολογία του Δικαστηρίου

Άρθρο 38 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Άρθρο 169 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αιτιολογική σκέψη 31, άρθρο 3, σημείο 12, και άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302.

Αποφάσεις της 20ής Οκτωβρίου 2011, *Interedil*, C-396/09, σκέψη 42, και της 23ης Μαρτίου 2021, *Airhelp*, C-28/20, σκέψεις 42, 44 και 45.

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (αστικός κώδικας της Δημοκρατίας της Λιθουανίας· στο εξής: αστικός κώδικας): άρθρο 6.212, παράγραφος 1 («Ανωτέρα βία»), καθώς και άρθρο 6.750, παράγραφος 4, σημείο 3 («Δικαίωμα του τουρίστα να καταγγείλει σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού και να υπαναχωρήσει από σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού»).

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της διαδικασίας της κύριας δίκης

- 1 Στις 10 Φεβρουαρίου 2020, ο αναιρεσείων (πρωτοδίκως ενάγων) και η αναιρεσίβλητη (πρωτοδίκως εναγομένη) συνήψαν σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού (στο εξής: σύμβαση), δυνάμει της οποίας η αναιρεσίβλητη ανέλαβε να παράσχει στον αναιρεσείοντα και την οικογένειά του ταξίδι αναψυχής στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα από την 1 Μαρτίου 2020 έως τις 8 Μαρτίου 2020, καθώς και να παράσχει τις ακόλουθες υπηρεσίες: αεροπορική μεταφορά για τα δρομολόγια Βίλνιους-Ντουμπάι και Ντουμπάι-Βίλνιους, διαμονή για επτά διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχείο 5 αστέρων, πλήρη διατροφή, μεταφορά από το αεροδρόμιο προς το ξενοδοχείο και από το ξενοδοχείο προς το αεροδρόμιο, καθώς και τις υπηρεσίες εκπροσώπου του ταξιδιωτικού πράκτορα. Για τις υπηρεσίες αυτές, ο αναιρεσείων κατέβαλε στην αναιρεσίβλητη το ποσό των 4 834 ευρώ.

- 2 Στις 27 Φεβρουαρίου 2020, ο αναιρεσείων κάλεσε την αναιρεσίβλητη να καταγγείλει τη σύμβαση, ζητώντας να του επιτραπεί να χρησιμοποιήσει το καταβληθέν ποσό για άλλο ταξίδι, όταν ο κίνδυνος του COVID-19 θα είχε μειωθεί. Η αναιρεσίβλητη αρνήθηκε να ικανοποιήσει το αίτημα αυτό.
- 3 Ο αναιρεσείων άσκησε αγωγή με αίτημα να αναγνωριστεί ότι είχε επέλθει καταγγελία δυνάμει της ρήτρας 2.1.2.3 της σύμβασεως –ήτοι επειδή στον τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν συνέτρεχαν περιστάσεις ικανές να καταστήσουν αδύνατη την πραγματοποίηση του ταξιδιού ή τη μεταφορά των τουριστών στον τόπο προορισμού– και να του επιδικαστεί το ποσό που κατεβλήθη δυνάμει της σύμβασης.

Τα βασικά επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 4 Ο αναιρεσείων επισήμανε ότι οι πληροφορίες που δημοσιεύθηκαν τον Φεβρουάριο του 2020, τόσο από τις επίσημες αρχές, όσο και από τα μέσα ενημέρωσης, σχετικά με την παγκόσμια έκρηξη της λοίμωξης COVID-19 συνιστούσαν επαρκή λόγο αμφισβήτησης της ασφάλειας του ταξιδιού και, γενικότερα, της δυνατότητας πραγματοποίησής του. Υποστήριξε ότι οι περιστάσεις (αυξανόμενος αριθμός κρουσμάτων COVID-19 παγκοσμίως, περιορισμοί πτήσεων, επίσημες συστάσεις για αποχή από ταξίδια σε άλλα κράτη κ.ο.κ.) πρέπει να θεωρηθούν *αναπόφευκτες και έκτακτες* και αποτελούν νομική βάση για την άσκηση του προβλεπόμενου στο άρθρο 6.750, παράγραφος 4, σημείο 3, του αστικού κώδικα, καθώς και στο άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302 δικαιώματος καταγγελίας της σύμβασης αδαπάνως, λόγω ανωτέρας βίας (*αναπόφευκτων και έκτακτων* περιστάσεων). Κατά τον αναιρεσείοντα, η ανωτέρα βία του άρθρου 6.750, παράγραφος 4, σημείο 3, του αστικού κώδικα δεν πρέπει να νοείται ως ανωτέρα βία που καθιστά εντελώς αδύνατη την εκτέλεση του ταξιδιού, αλλά ως *αναπόφευκτες και έκτακτες* περιστάσεις που μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά την εκτέλεση της σύμβασης ή τη μεταφορά των επιβατών στον προορισμό. Η αδυναμία πραγματοποίησης του ταξιδιού έχει την έννοια όχι μόνον της αδυναμίας παροχής των υπηρεσιών στον προορισμό αλλά και της αδυναμίας εξασφάλισης ασφαλούς ταξιδιού, χωρίς να προκαλείται ταλαιπωρία ή κίνδυνος στον τουρίστα.
- 5 Η αναιρεσίβλητη επισήμανε ότι, λαμβανομένου υπόψη του ορισμού των *αναπόφευκτων και έκτακτων* περιστάσεων που περιλαμβάνεται στην οδηγία 2015/2302, καθώς και των περιστάσεων της συγκεκριμένης υπόθεσης, η εξάπλωση του ιού COVID-19 μπορούσε μεν να θεωρηθεί περιστατικό που εκφεύγει του ελέγχου, πλην όμως δεν μπορούσε να χαρακτηριστεί ούτε ως επιδημική έκρηξη ούτε περίσταση που καθιστούσε αδύνατη την ασφαλή άφιξη στον προορισμό. Η αναιρεσίβλητη προέβαλε επίσης ότι η οδηγία 2015/2302 δίνει έμφαση όχι μόνο στη σημαντική επίδραση στην εκτέλεση του ταξιδιού, αλλά και στο γεγονός ότι είναι αδύνατη η διασφάλιση ασφαλούς ταξιδιού προς τον προορισμό, με αποτέλεσμα η ανωτέρα βία του άρθρου 6.750, παράγραφος 4,

σημείο 3, του αστικού κώδικα να μπορεί να ερμηνευθεί και να αποδειχθεί ως ανωτέρα βία [κατά την έννοια του άρθρου 6.212 αυτού].

- 6 Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο και το εφετείο που επιλήφθηκαν της υπόθεσης υιοθέτησαν την άποψη ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία της δικογραφίας (ο αναιρεσείων αποφάσισε να αγοράσει το ταξίδι αφού είχαν δημοσιευθεί πληροφορίες σχετικά με τη λήψη μέτρων ασφαλείας, όφειλε να εκτιμήσει ο ίδιος τον κίνδυνο ως προς το αν το ταξίδι θα ήταν εφικτό, η κατάσταση σχετικά με τον κίνδυνο που συνεπάγεται το ταξίδι δεν είχε μεταβληθεί κατά το χρονικό διάστημα από την αγορά του ταξιδιού έως την απόφαση υπαναχώρησης από αυτή), δεν δικαιολογείται ο χαρακτηρισμός των περιστάσεων που επικαλείται ο αναιρεσείων ως ανωτέρα βία (*αναπόφευκτες και έκτακτες* περιστάσεις) που καθιστά αδύνατη την εκτέλεση της σύμβασης. Τα δικαστήρια αυτά έκριναν ότι η απόφαση του αναιρεσείοντος να καταγγείλει τη σύμβαση υπαγορεύθηκε από τη βούλησή του (υποκειμενική πτυχή) και όχι από πραγματική απειλή που υφίστατο αντικειμενικά κατά τον χρόνο της καταγγελίας. Επισήμαναν ότι η καταγγελία της σύμβασης οφειλόταν ενδεχομένως σε βάσιμη ανησυχία και αβεβαιότητα ως προς την εξάπλωση της πανδημίας COVID-19, πλην όμως ο αναιρεσείων δεν απέδειξε ότι υφίσταντο, την ημέρα της καταγγελίας της σύμβασης (27 Φεβρουαρίου 2020) και όχι μεταγενέστερα, αντικειμενικοί και όχι υποκειμενικοί λόγοι για τους οποίους δεν ήταν δυνατή για αυτόν η εκτέλεση της σύμβασης κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (1η έως 8 Μαρτίου 2020).

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

- 7 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, ειδικότερα, ως προς το κύρος της επίκλησης *αναπόφευκτων και έκτακτων* περιστάσεων ως μέσου άμυνας του ταξιδιώτη, επί του οποίου στηρίζεται η καταγγελία της σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού αδαπάνως για τον ταξιδιώτη, διότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό θα καθορίσει ποια από τα συμβαλλόμενα μέρη θα υποστεί τις δυσμενείς έννομες συνέπειες της καταγγελίας. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η έννοια των *αναπόφευκτων και έκτακτων* περιστάσεων, η οποία εξειδικεύεται στην οδηγία 2015/2302, είναι αυτοτελής, δεν έχει ακόμη αποτελέσει αντικείμενο ερμηνείας από τη νομολογία του Δικαστηρίου και, επιπλέον, το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη αποφανθεί σχετικά με τα κριτήρια που πρέπει να εφαρμόζονται προκειμένου να κριθεί εάν, σε περίπτωση παγκόσμιας πανδημίας, συντρέχουν *αναπόφευκτες και έκτακτες* περιστάσεις κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302.
- 8 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η έννοια των *αναπόφευκτων και έκτακτων* περιστάσεων που προβλέπεται στην οδηγία 2015/2302 μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο με το άρθρο 6.750, παράγραφος 4, σημείο 3, του αστικού κώδικα, με τη χρήση του όρου της ανωτέρας βίας. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο και το εφετείο βασίστηκαν στη γενική έννοια της ανωτέρας βίας που ορίζεται στο άρθρο 6.212, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα, καθώς και στα χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν την ανωτέρα βία τα οποία διαμορφώθηκαν από τη νομολογία των

εθνικών δικαστηρίων· θεώρησαν έτσι την έννοια της ανωτέρας βίας του εθνικού δικαίου και την έννοια των *αναπόφευκτων και έκτακτων* περιστάσεων που χρησιμοποιείται στο δίκαιο της Ένωσης ως συνώνυμες.

- 9 Εντούτοις, κατά το αιτούν δικαστήριο, η έννοια των *αναπόφευκτων και έκτακτων* περιστάσεων είναι ευρύτερη από την έννοια της ανωτέρας βίας. Αφενός, βάσει της αρχής της προτεραιότητας της προστασίας των δικαιωμάτων του ταξιδιώτη, η δυνατότητα άμυνας του ταξιδιώτη δεν μπορεί να περιοριστεί υπέρμετρα. Αφετέρου, ερμηνεύοντας τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) 261/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Φεβρουαρίου 2004, το Δικαστήριο έχει ήδη επισημάνει ότι ο όρος των *έκτακτων* περιστάσεων έχει την έννοια ότι καλύπτει όχι μόνον τα εξωτερικά γεγονότα, αλλά και τα εσωτερικά γεγονότα της δραστηριότητας των επιχειρήσεων, όπως είναι οι απεργίες (απόφαση της 23ης Μαρτίου 2021, Airhelp, C-28/20, σκέψεις 42, 44 και 45). Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι, κατ' αναλογία, η έννοια των *αναπόφευκτων και έκτακτων* περιστάσεων καλύπτει όχι μόνο τις περιπτώσεις στις οποίες είναι αντικειμενικά αδύνατη η εκτέλεση της σύμβασης (είτε φυσικά είτε νομικά), αλλά και τις περιπτώσεις στις οποίες η εκτέλεσή της είναι μεν θεωρητικά δυνατή, πλην όμως στην πράξη καθίσταται περίπλοκη ή/και οικονομικά ασύμφορη (όσον αφορά την ασφάλεια του ταξιδιώτη, τον κίνδυνο για την υγεία ή/και τη ζωή του, τη δυνατότητα επίτευξης των στόχων του ταξιδιού αναψυχής) ή ο ταξιδιώτης υφίσταται απώλεια της απόλαυσης των διακοπών. Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει ότι οι συστάσεις (προειδοποίηση) από τις αρχές (όπως το Υπουργείο Εξωτερικών) για αποχή από τα ταξίδια θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως τεκμήριο *έκτακτων* περιστάσεων που επηρεάζουν σημαντικά την εκτέλεση του πακέτου της σύμβασης ταξιδιού.
- 10 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, προκειμένου να αποδειχθεί η εν λόγω σημαντική επίδραση, πρέπει, καταρχήν, να ληφθεί ως βάση η εκ των προτέρων εκτίμηση του μέσου ταξιδιώτη, ο οποίος είναι ευλόγως ενημερωμένος και ευλόγως παρατηρητικός και επιμελής, ως προς το εφικτό της εκτέλεσης της σύμβασης. Συνεπώς, είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη τα πραγματικά δεδομένα που διαθέτει ο ταξιδιώτης, καθώς και οι διαθέσιμες στο κοινό πληροφορίες ότι οι *αναπόφευκτες και έκτακτες* περιστάσεις και τα αποτελέσματα που απορρέουν από αυτές είναι πιθανά και, εάν έχει ήδη προκύψει επικίνδυνη κατάσταση, ότι υπάρχει μικρή πιθανότητα βελτίωσης της κατάστασης.
- 11 Το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης να διευκρινιστεί εάν, σε περίπτωση που οι *αναπόφευκτες και έκτακτες* περιστάσεις κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2015/2302 συνέτρεχαν κατά τον χρόνο του ταξιδιού, ισχύει το δικαίωμα καταγγελίας της σύμβασης χωρίς χρέωση καταγγελίας, ανεξαρτήτως του εάν η ύπαρξη των περιστάσεων αυτών μπορούσε να προβλεφθεί κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης. Το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες εάν, κατά την εφαρμογή του κριτηρίου της εύλογης προβλεψιμότητας, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι –λόγω της ιδιαίτερα ραγδαίας αύξησης των κρουσμάτων του ιού COVID-19 που επιβεβαιώθηκαν στις αρχές του 2020 και της έλλειψης αξιόπιστων επιστημονικών δεδομένων– τονίστηκε ο

ιδιαίτερα μεγάλος κίνδυνος του ιού για την ανθρώπινη υγεία και ζωή, δεν υπήρχαν σαφή μέτρα για τη διαχείριση και τον έλεγχο της λοίμωξης, η εξέλιξη και οι συνέπειες της πανδημίας ήταν δύσκολο να προβλεφθούν, ενώ υπήρξε πρόδηλη αύξηση των λοιμώξεων από τη στιγμή της κράτησης του ταξιδιού έως τον χρόνο καταγγελίας της σύμβασης.

- 12 Παράλληλα, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς την έννοια του «τόπο προορισμού ή πολύ κοντά σε αυτόν», που χρησιμοποιείται στην οδηγία 2015/2302. Κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, το δικαίωμα του ταξιδιώτη να καταγγείλει τη σύμβαση, βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας 2015/2302, συνδέεται με την ύπαρξη *αναπόφευκτων και έκτακτων περιστάσεων* στον «τόπο προορισμού» ή «πολύ κοντά σε αυτόν» ως εκ τούτου, η εκτίμηση των περιστάσεων στο πλαίσιο καταγγελίας της σύμβασης λόγω της πανδημίας δεν πρέπει να συνδέεται μόνο με τον τελικό προορισμό, δηλαδή το κράτος άφιξης. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι το δικαίωμα καταγγελίας σύμβασης οργανωμένου ταξιδιού πρέπει να υφίσταται και όταν, λόγω της πανδημίας και των συναφών περιστάσεων, κατά τη γνώμη του μέσου ταξιδιώτη, το ταξίδι από και προς τον τόπο προορισμού καθίσταται μη ασφαλές, συνεπάγεται ταλαιπωρία ή προκαλεί βάσιμο φόβο σχετικά με κίνδυνο για την υγεία ή για μόλυνση από επικίνδυνο ιό.